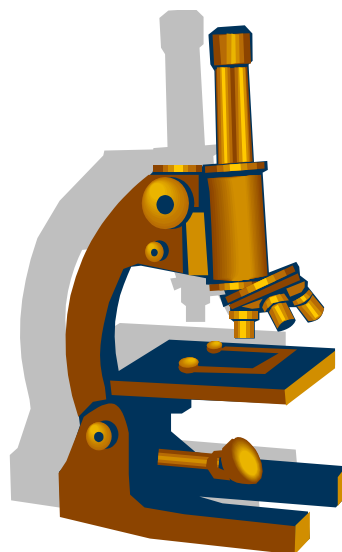

Egry József Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
Keszthely, Vásár tér 10.

TESTÜNK TITKAI
BIOLÓGIA ÉS EGÉSZSÉGTAN
VERSENY
2015/2016. tanév

Megoldási útmutató

Ábraelemzés

Az ábrához tartozó megnevezésekhez, jellemzésekhez csak az egyik ábrarészlet (betűjel) választható.

Az ábra egy-egy betűjelét többször is fel lehet használni, illetve lehet, hogy egy meghatározás sem tartozik hozzá.

Egyszerű választás

A lehető leghelyesebb, egyetlen választ kell kikeresni.

Többszörös választás

Mindegyik kérdéshez négy válasz tartozik. A négy válasz közül több is igaz lehet!

Megoldókulcs a feladat mellett olvasható!

Ötféle választás

Minden meghatározás csak az egyikféle választási lehetőséghez tartozik.

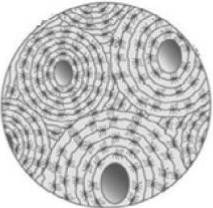
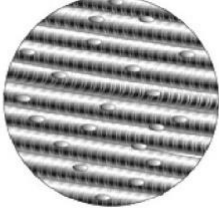

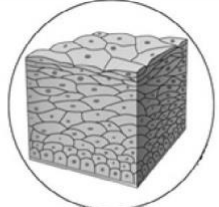
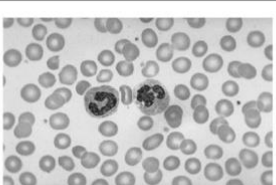
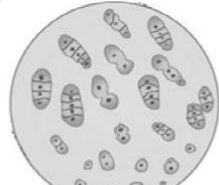
Igaz-hamis állítás

Megoldási sémája:

I) igaz állítás

H) hamis állítás

I. Szövetek

	
A szövet	B szövet
	
C szövet	D szövet
	
E szövet	F szövet

Melyik szövetre igazak a következő megállapítások? A szövet betűjelével válaszolj!

- ___ 1. Szinte nincs sejtek közti állománya.
- ___ 2. Sejtei (rostjai) sokmagvúak.
- ___ 3. Ízületek csontfelszíneit burkolja.
- ___ 4. Folyékony kötőszövet.
- ___ 5. Ha ezt a szövet preparátumot sósavval átítatjuk, akkor egy kis idő után a szövet sejt közötti állományában erős pezsgést tapasztalunk.
- ___ 6. Pigment sejteket tartalmazhat.
- ___ 7. Feladata a tápanyagraktározás is.
- ___ 8. Izomláz alakulhat ki benne.
- ___ 9. Különböző működésű sejtek alkotják.
- ___ 10. Sejtei más szövetből kaphatnak tápanyagot.

II. Szövegelemzések

II. 1. Véradás

Az alábbi részlet a Magyar Vöröskereszt véradásról szóló kiadványából származik.

A szöveg elolvasása után a helyes válasz megjelölésével válaszolj a kérdésekre!

„Önt is várjuk a véradók táborába!

- Mindig steril vérvételi zsákba, egyszer használatos tű segítségével 4,5 deciliter teljes vért vesznek le (egy egység) és egy keveset vizsgálatához a mintacsövekbe.
- Függetlenül attól, hogy a véradó hányszor adott vért, minden alkalommal megtörténik a vércsoport meghatározása, valamint a kötelező tesztek (HIV, hepatitisz B és C, szifilisz) elvégzése.
- A levett vérből vörösvérsejt-koncentrátum, plazmakészítmények és vérlemezke-koncentrátum készül, így egy egység teljes vér három beteg életén segíthet.
- A vércsoportok megoszlása Magyarországon: A:42%; B: 18%; AB: 8%

Egyszerű választás

1. A teljes (felnőtt) vérmennyiség kb. hány százalékát veszik le vérvételkor?
A) 9-10%
B) 4-5%
C) 14-15%
D) 20-20%
E) 7-8%
2. Az idézett szövegből egy vércsoporttípust kihagytunk. Melyik ez, és a magyar népesség hány százaléka ilyen vércsoportú?
A) A0: 32%
B) BA: 25%
C) 0: 25%
D) 0: 32%
E) RH: 32%
3. Milyen probléma esetén segíthetnek a vérlemezke-készítmények?
A) csökkent oxigénszállítás
B) a véralvadás zavara
C) vérszegénység
D) magas vérnyomás betegség
E) a vér savasodása
4. A vérkészítmények közül melyikben *nincsenek* sejtes (alakos) elemek?
A) A vörösvérsejt-koncentrátumokban.
B) A plazmakészítményekben.
C) A vérlemezke-koncentrátumokban.
D) Mindháromban vannak.
E) Egyikben sincsenek.
5. A vérkészítmények közül melyek *nem* különböznek egymástól a véradó (AB) vércsoportjától függően?
A) A vörösvérsejt-koncentrátumok.
B) A plazmakészítmények.
C) A vérlemezke-koncentrátumok.
D) Mindhárom különbözik.
E) Egyik sem különbözik.

II. 2. Lisztérzékenység

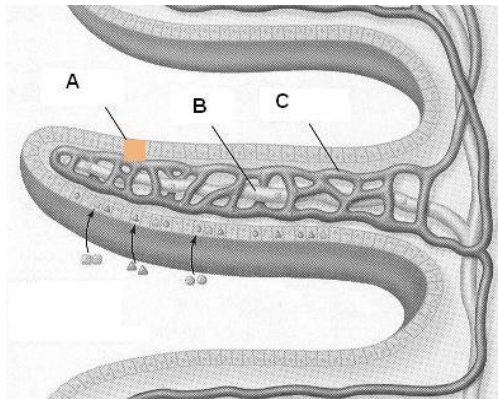
Lisztérzékenység esetén az elsősorban gabonafélékkel bevitt fehérje, a glutén egyik alkotórésze gyulladást kelt és autoimmun-reakciót vált ki a szervezet saját fehérjeje ellen. Ennek következtében a bélbolyhok súlyosan károsodhatnak, valamennyi tápanyag felszívódása romlik, ásványianyag- és vitaminhiány alakul ki.

Egyszerű választás

1. A tápcsatorna melyik szakaszában következik be a leírt károsodás!

- A) gyomor
- B) vakbél
- C) vékonybél
- D) máj
- E) vastagbél

Az ábra az egészséges bélbolyhok felépítését mutatja.

2. Milyen szövetre mutat az „A”-val jelölt rész?

- A) egyrétegű hengerhám
- B) többrétegű hám
- C) laza rostos kötőszövet
- D) elszarusodó köbhám

3. Milyen működést végez ez a szövet?

- A) kiválasztó hám
- B) lebontó hám
- C) felszívó hám
- D) fedő hám

4. Mely szerves tápanyagok fordulnak elő nagy mennyiségben a gabonafélékben?

- A) szénhidrátok, fehérjék
- B) fehérjék, víz
- C) szénhidrátok, ásványi anyagok

D) fehérjék, zsírok

5. Az ábrán jelölt részek közül hol szívódnak fel az előző feladatban jelölt tápanyagok lebontott alapegységei?

- A) A jelű rész
- B) B jelű rész
- C) C jelű rész

6. Az ábrán jelölt részek közül hol szívódnak fel a zsírok emésztési termékei?

- A) A jelű rész
- B) B jelű rész
- C) C jelű rész

Lisztérzékenység esetén először a zsírfelszívódás mutat zavarokat, ennek következtében lépnek fel a vitamin- és ásványianyag-hiányok.

7. Melyik az a vitamin, amelynek felszívódási zavara áll elsősorban a fellépő csontfejlődési zavarok hátterében!

- A) A vitamin
- B) B₁₂ vitamin
- C) C-vitamin
- D) D vitamin

8. Melyik az a vitamin, amelynek felszívódási zavara áll a fellépő véralvadási zavarok hátterében!

- A) A vitamin
- B) K vitamin
- C) C-vitamin
- D) D vitamin

9. Mely ásványi anyagok (ionok) hiánya áll a kialakuló vérszegénység, valamint a csontfejlődési zavar és az izomgörcsök hátterében?

- A) Zn²⁺, Fe²⁺
- B) Ca²⁺, Na⁺
- C) Fe²⁺, Ca²⁺
- D) K⁺, Na²⁺

III. Immunitás

Szövegkiegészítés

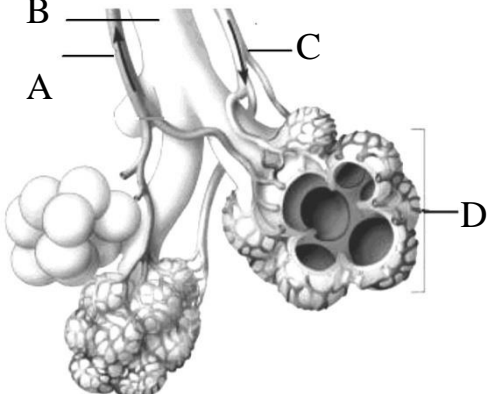
Írd a legmegfelelőbb szó betűjelét a szövegben jelölt számokhoz! Egy meghatározás többször is felhasználható, illetve lehet fel nem használt meghatározás is.

A nyiroksejtek egyik fajtája az **1:**____ felismerése után ellenanyagot, úgynevezett **2:**____ kezd termelni ellene. Az **3:**____ hozzákötődik az idegen anyaghoz, ezáltal semlegesíti azt. A **4:**____-ből olyan, hosszú életű sejtek is képződnek, amelyek később, az adott antigén ismételt megjelenésekor rendkívül gyors védekező reakciót indítanak be. Ezeket a sejteket nevezik **5:**____-nek. Egy következő fertőzés alkalmával a kórokozónak többnyire már nincs ideje elszaporodni és betegséget okozni, mert a **6:**____ közreműködésével hamar megsemmisíti őt az **7:**____. Ezzel magyarázható, hogy számos fertőző betegség egyszeri kiállása megvéd az ismételt megbetegedés ellen, vagyis kialakul az **8:**____. Sok kórokozó nagyon változékony. A megváltozott mikroorganizmust már nem ismerik föl a **9:**____. Ilyen például az influenza **10:**____ is, ezért influenzában többször is megbetegedhetünk.

- A) memóriasejt
- B) antitest
- C) antigén
- D) vírus
- E) baktérium
- F) immunrendszer
- G) immunitás
- H) nyiroksejt

IV. Légzés

Az ábra a tüdő belső szerkezetét mutatja. A nyilak a vér áramlásának irányát mutatják a jelölt erekben. Írd az állítások mellé a megfelelő betűjelet! **Ha az állítás egyetlen jelölt részre sem vonatkozik, írd „E” betűt!**

	<p>___ 1. Légút, falában simaizom található.</p> <p>___ 2. Gázcsere fő színtere.</p> <p>___ 3. Oxigén gazdag vér áramlik benne.</p> <p>___ 4. C alakú porcok merevítik.</p> <p>___ 5. Dohányzó ember tüdejében kisebb felületű.</p>
---	---

Egyszerű választás

6. Melyik az a szívüreg, amelyből közvetlenül vért kap a „C” jelű ér?

- A) jobb pitvar
- B) jobb kamra
- C) bal pitvar
- D) bal kamra

7. Melyik az a folyamat, amely a légzési gázokat mozgatja a léghólyagocska belső tere és a hajszálér belseje között!

- A) oldódás
- B) oxidáció
- C) redukció
- D) diffúzió

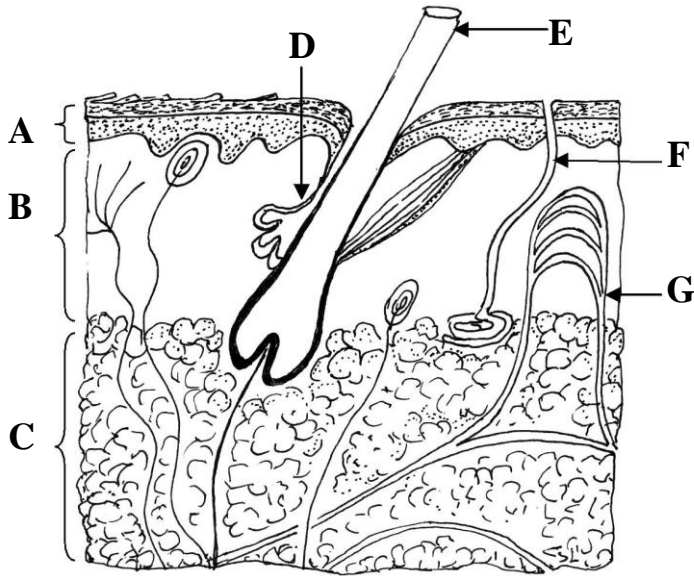
Igaz-hamis

___ 8. A légzőrendszer súlyos fertőző betegsége a tuberkulózis (tbc), melynek kórokozói a beteg használati tárgyainak érintésével is fertőznek.

___ 9. Erőltetett kilégzéskor a szokásos 0,5 liter levegőn túl még 2,5 liter levegő fújható ki.

___ 10. Kilégzéskor a rekeszizom elernyed.

V. Kültakaró

Igaz-hamis

- ___ 1. A G betűvel jelölt érszakasz vérellátása 30 °C-ot meghaladó meleg környezetben fokozódik, így a vér által szállított hő leadása is nő.
- ___ 2. Az F jelű rész működése megvédi testünket a túlzott felmelegedéstől, mivel a verejték párolgása hőleadó folyamat
- ___ 3. Az F jelű képlet váladéka tartalmaz ionokat.
- ___ 4. A C jelű réteg festékanyagot tartalmaz.
- ___ 5. A D jelű mirigy fokozott működése a testet megvédi a lehűléstől.
- ___ 6. Az A réteg szorosan záruló sejtközötti állományt tartalmaz.
- ___ 7. Tartós izommunka hatására F és G jelű képlet működése fokozódik.
- ___ 8. A D jelű mirigy összefüggésbe hozható a mitesszeres bőrrel.
- ___ 9. A B jelű réteg rugalmassága miatt tudunk a „bőrünkbe csípni”.
- ___ 10. Az E jelű képlet érzelmi állapotunk változását is jelezni tudja.

VI. Táplálkozás

Péter sonkás, vajás kenyeret reggelizett zöldpaprikával. Válaszolj az ezzel összefüggő kérdésekre!

Igaz-hamis

- ___ 1. Az étel rágásában a metszőfogak, szemfogak és a kisőrlők is részt vettek.
- ___ 2. Péter a falat nyelésével egy időben vett egy mély lélegzetet is.
- ___ 3. A nyelőcsőből a táplálék a gravitációs erő hatására jut a gyomorba.

Többszörös választás

a) a sonka húsának fő tápanyaga	A) a), b), c) helyes
b) a vaj fő tápanyaga	B) a), c) helyes
c) a kenyér fő tápanyaga	C) b), d) helyes
d) a paprika vitamintartalma	D) d) helyes
	E) mind helyes

- ___ 4. a hasnyál emésztőnedve emészt
- ___ 5. emésztése után elsősorban a vérbe szívódik fel
- ___ 6. mindig emésztetlenül kerül felszívásra
- ___ 7. a vékonybélnedv emészt
- ___ 8. szerves anyagok
- ___ 9. járulékos tápanyag

VII. Az emésztés feltételei

Az emberi nyál emésztő hatását vizsgálták a következő kísérletekben. A szükséges 4 db kémcső tartalmát az 1. táblázat tünteti fel.

kémcső tartalma	1. kémcső	2. kémcső	3. kémcső	4. kémcső
nyál	2 cm ³	2 cm ³	2 cm ³	2 cm ³ felforralt
keményítő-oldat	2 cm ³	2 cm ³	2 cm ³	2 cm ³
kémhatás	semleges	savas	semleges	semleges
hőmérséklet	37°C	37°C	10°C	37°C

A kémcsövekből 10 percenként 1-1 cseppet fehér csempére cseppentünk. Minden esetben a kivett csepphez 1-1 csepp Lugol-oldatot (KI-os I₂ oldatot) adunk. A tapasztalatokat a következő táblázat összegzi.

idő (perc)	1. Kémcső	2. Kémcső	3. Kémcső	4. kémcső
0	S*	S	S	S
10	S	S	S	S
20	S	S	S	S
30	K*	S	S	S
40	V*	S	S	S
50		S	K	S
60		S	V	S

*A rövidítések magyarázata: „S”: sötét szín; „K”: közepes színintenzitás; „V”: világos szín
A Lugol-oldat a keményítő jelenlétét sötétkék színváltozással jelzi

Egyszerű választás

1. Mi volt a Lugol-oldat szerepe a kísérletben?
- Katalizátor.
 - Indikátor.
 - Reakciópartner.
 - Energiaforrás.
 - Kontroll.

Igaz-hamis

Mi az oka a kísérletben tapasztaltaknak?

- ___ 2.) A 2. és a 4. kémcsőben nem tapasztalunk változást.
- ___ 3.) A 2. kémcsőben nem megfelelő a kémhatás.
- ___ 4.) Az 1. és a 4. kémcső minden anyagot tartalmaz, a kémhatás és a hőmérséklet megfelelő, így az enzimreakció végbemegy.
- ___ 5.) A 4. kémcsőben nem működik az emésztőnedv.
- ___ 6.) A 3. kémcsőben az alacsony hőmérséklet miatt lassabb a reakció.

Többszörös választás

7. Mely élelmiszerekkel mutatna a Lugol-oldat az előző kísérlethez hasonló reakciót?

Megoldókulcs

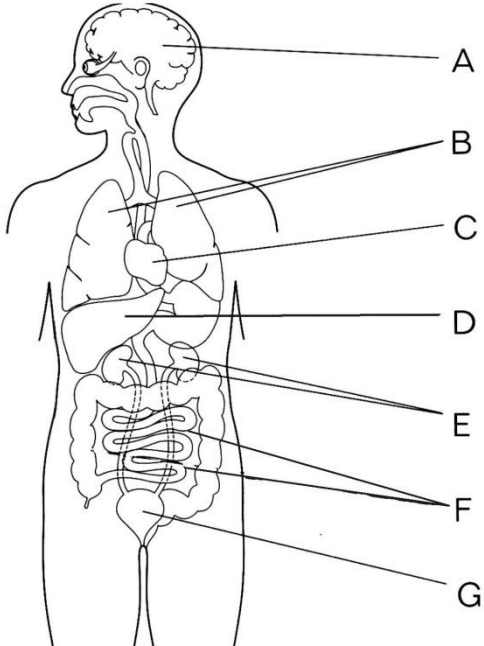
1) kenyérral	A) 1), 2), 3) helyes
2) szalonnával	B) 1), 3) helyes
3) burgonyával	C) 2), 4) helyes
4) paradicsommal	D) 4) helyes
	E) mind helyes

VIII. Keringés szervrendszere

VIII. 1. Szerveink és a vér

Az ábrán az emberi szervezet néhány szervét betűkkel jelöltük. Az állítások a vér és a szervek kapcsolatait nevezik meg. Ezek közül melyikre igazak az alábbi állítások? A megfelelő betűjellel válaszolj! Nem minden betűt kell felhasználni, de egy betű többször is szerepelhet.

Ha olyan állítást olvasol, mely egyik szervre sem igaz, azt H betűvel jelöld!

	<ul style="list-style-type: none">___ 1. Hajszálérhálózatában a vörösvérsejtek oxigént kötnek meg.___ 2. Benne a vérből szűrlet keletkezik.___ 3. Ájuláskor ez a szerv kevesebb vért kap a kelleténél.___ 4. A koszorúereiben kialakuló vérrög infarktushoz vezethet.___ 5. Falán keresztül cukor szívódik fel a vérbe.___ 6. A vérbe felszívódott cukor egy részét raktározza.___ 7. A szervbe belépő artéria és az onnan kilépő véna oxigénszintje megegyezik.___ 8. Benne billentyűk teszik egyirányúvá a véráramlást.
--	--

VIII: 2. A szív részei és erei

Ötféle választás

- A) gyűjtőér
- B) jobb pitvar
- C) verőér
- D) bal pitvar
- E) egyik sem

- ___ 1. A testből jövő ér ide torkollik.
- ___ 2. Ehhez csatlakozik a nyirokvezeték.
- ___ 3. A tüdő felől jövő ér vezeti bele a vért.
- ___ 4. Fala vékonyabb, és kevésbé rugalmas.
- ___ 5. A kis vérkörben szén-dioxid dús vér van benne.
- ___ 6. A legvastagabb falú szív üreg.
- ___ 7. Ha oxigénben dús vér van benne, akkor csak a bal kamrából juthatott bele a vér.

IX. Szerveink a számok tükrében

Egyszerű választás

1. Melyik felsorolásban követik egymást a sejtek átmérőjük nagysága szerint növekvő sorrendben?
 - A) vérlemezke, vörösvérsejt, fehérvérsejt
 - B) vérlemezke, fehérvérsejt, vörösvérsejt
 - C) fehérvérsejt, vérlemezke, vörösvérsejt
 - D) vörösvérsejt, vérlemezke, fehérvérsejt
2. Melyik felsorolás a helyes csökkenő sorrend a csontok számában?
 - A) nyakcsigolyák, hátcsigolyák, ágyékcsigolyák
 - B) felső végtagok csontjai, bordák száma, hátcsigolyák
 - C) ágyékcsigolyák, bordák száma, hátcsigolyák
 - D) kulcscsont, mellcsont, combcsont
3. Melyik felsorolás a helyes növekvő sorrend térfogatuk nagysága szerint?
 - A) egy napi vizelet, vértérfogat, egy légvételkor kicserélődő levegő
 - B) a tüdő teljes térfogata, egy napi vizelet, vértérfogat
 - C) egy napi szűrlet, egy napi vizelet, egy légvételkor kicserélődő levegő
 - D) egy légvételkor kicserélődő levegő, egy napi vizelet, vértérfogat
4. Melyik felsorolás a helyes növekvő sorrend hosszúságuk szerint?
 - A) légcső, nyelőcső, vastagbél
 - B) nyelőcső, légcső, vastagbél
 - C) vékonybél, vastagbél, érhálózat
 - D) érhálózat, vastagbél, légcső
5. Melyik felsorolás a helyes csökkenő sorrend az erek összkeresztmetszete szerint?
 - A) főverőér, verőerek, hajszálerek
 - B) hajszálerek, verőerek, főverőér
 - C) verőerek, főverőér, hajszálerek
 - D) főverőér, hajszálerek, verőerek
6. Melyik felsorolás a helyes növekvő sorrend összfelületük szerint?
 - A) bőr, bélbolyhok, tüdőhólyagocskák
 - B) bőr, tüdőhólyagocskák, bélbolyhok
 - C) bélbolyhok, tüdőhólyagocskák, bőr
 - D) tüdőhólyagocskák, bőr, bélbolyhok

X. Kiválasztás szervrendszere

Egyszerű választás

1. Mi lehet a felfázás következménye?
 - A) hólyaghurut
 - B) vesegyulladás
 - C) influenza
 - D) egyik sem
2. Mi utalhat a kiválasztószervek betegségére?
 - A) ha a szűrletben sok a szénhidrát
 - B) ha a vizeletben fehérjét, sejtes elemeket találnak
 - C) ha a vizeletben sok a víz mennyisége
 - D) a fentiek közül egyik sem igaz
3. Mi nem igaz a húgyhólyagra?
 - A) a vizelet átmeneti tárolására szolgál
 - B) falában többségében harántcsíktolt izmok vannak
 - C) rendkívül tágulékony a fala
 - D) ürítése bizonyos életkor után akaratlagosan szabályozható
4. Az ember vizelete:
 - A) vizes oldat
 - B) napi mennyisége 180 l
 - C) állandó összetételű
 - D) a vérplazma szűrésével keletkezik
5. A nátrium-ionok visszaszívásának helye:
 - A) az egész kanyarulat csatorna és a gyűjtőcsatorna
 - B) a kanyarulat csatorna
 - C) a kanyarulat csatorna első szakasza
 - D) az egész vese
 - E) a vese és a húgyutak
6. Melyik szakaszban jelenik meg először biztosan végleges vizelet?
 - A) a húgyvezetékben
 - B) a vesemedencében
 - C) a húgyhólyagban
 - D) a gyűjtőcsatornában
 - E) a kanyarulat csatornában
7. Mi jellemző a vesére?
 - A) a belsejében levő üreg a vesemedence
 - B) a hasüreg elülső, köldökhöz közeli részénél található
 - C) külső velő és belső kéregállományra különíthető
 - D) domború külső részén szállít bele folyadékot a húgyvezeték
 - E) a gerincoszlop keresztcsonti szakasza mellett helyezkedik el
8. Milyen utat jár be a hajszálér gomolyagból kiszűrődő folyadék?
 - A) vese csatorna, gyűjtőcsatorna, vérér, vesemedence
 - B) kettős falú tok, vese csatorna, gyűjtőcsatorna, vesemedence
 - C) vese csatorna, vesemedence, húgyvezeték
 - D) kettős falú tok, vese csatorna, vesemedence, gyűjtőcsatorna
 - E) kettős falú tok, gyűjtőcsatorna, vese csatorna, vesemedence
9. Mi a vizeletürítés ingere?
 - A) a húgyvezeték tágulása
 - B) a húgycső tágulása
 - C) a húgyhólyag falának feszülése
 - D) a vese telítődése
 - E) a vizelet folyamatos képződése

JAVÍTÓKULCS

TESTÜNK TITKAI

Biológia és egészségtan verseny
2015/2016.

I. Szövetek

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
D	B	F	E	A	D	C	B	E	D

II. 1. Vértírádás

1.	2.	3.	4.	5.
A	D	B	B	C

II. 2. Lisztérzékenység

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
C	A	C	A	C	B	D	B	C

III. Immunitás

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
C	B	B	H	A	A	F	G	A	D

IV. Légzés

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
B	D	A	E	D	B	D	I	H	I

V. Kültakaró

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
I	H	I	H	H	H	I	I	I	I

VI. Táplálkozás

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
H	H	H	A	B	D	A	E	D

VII. Az emésztés feltételei

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
B	I	I	H	I	I	B

VIII. 1. Szerveink és a vér

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
B	E	A	C	E	D	H	C

VIII. 2. A szív részei és erei

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
B	A	D	A	C	E	C

IX. Szerveink a számok tükrében

1.	2.	3.	4.	5.	6.
A	B	D	A	B	B

X. Kiválasztás szervrendszere

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
A	B	B	A	A	B	A	B	C

